

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV
Kunduracı ile İblis
ÖYKÜLER • CİLT 5

- © Önsöz: Emma Polotskaya, “Chekhov and his Russia”,
Cambridge Companion to Chekhov, Edited by Vera Gottlieb,
Cambridge University Press, 2000
- © Sonsöz: Donald Rayfield, “Chekhov’s Stories and Plays”,
Cambridge Companion to Chekhov, Edited by Vera Gottlieb,
Cambridge University Press, 2000

İletişim Yayınları 2803 • İletişim Klasikleri 129
ISBN-13: 978-975-05-2722-7 • ISBN-13: 978-975-05-1989-5 (Tk. No.)
© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM
1. Baskı 2019, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Vladimir Makovski, “Bulvarda”, 1887
UYGULAMA Hüsnü Abbas, Hasan Deniz
DÜZELTİ Naci Ozansoy

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV

Kunduracı ile İblis

ÖYKÜLER • CİLT 5

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgül*

Kunduracı ile İblis, Anton Pavloviç Çehov'un
1888-1889 tarihleri arasında kaleme aldığı
öykülerden seçilerek hazırlanmıştır.

EMMA POLOTSKAYA'NIN ÖNSÖZÜ
VE DONALD RAYFIELD'İN SONSÖZÜYLE

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV 29 Ocak 1860 günü Kırım'da bir liman kenti olan Taganrog'da dünyaya geldi. Bakkallık yapan Pavel Yegoroviç Çehov ve Yevgeniya Yakovlevna Çehova'nın üçüncü oğluydu. Taganrog Erkek Gramer Okulu'na yazıldı. Erken yaşta tiyatroya ilgi duydu ve ailesiyle birlikte oynadığı kısa skeçler yazmaya başladı. "Babasız" ve "Platonov" adında iki oyun yazdı. Babasının iflasından sonra aile Moskova'ya gitti; Çehov, Taganrog'da kalıp eğitimini özel dersler vererek sürdürdü. Tıp okumak için Moskova'ya geldi ve burada *Strekoza* (Yusufluk) dergisine Antoşa Çehonte gibi takma isimlerle haftalık öyküler yazmaya başladı. İlk eskiz derlemesi *Melpomene'nin Masalları* 1884'te yayımlandı. Bu dönemde tüberküloza yakalandı. Meşhur romancı Grigoroviç'in kendisine yazdığı mektupla yazarlığı ciddiye almaya karar verdi ve kendi imzasıyla ilk öykü derlemesi *Karmakarışık Öyküler* 1885'te yayımlandı. "İvanov"un ilk hali, Moskova'da Korsh Sahnesi'nde 19 Kasım 1887'de sahnelendi, aynı yıl ikinci öykü derlemesi *Alacakaranlık* yayımlandı. "Kügunun Şarkısı" ve "Ayı" 1888 yılında ilk kez sahnelendi. *Alacakaranlık* ile Puşkin Ödülü'ne layık görüldü. Ağabeyi Nikolay, 1889'da tüberkülozdan öldü. Ertesi yıl Sibirya'daki Sahalin Adası'nı ziyaret etti. A.S. Suvorin ile birlikte Fransa ve İtalya'ya gitti. Bir sonraki yıl Moskova yakınlarındaki Melihovo arsasını satın alarak bir ev yaptırdı ve burada yaşamaya başladı. Burada geçirdiği beş yıl boyunca bir yandan en iyi öykülerini yazarken bir yandan da açtığı ufak klinikte, doktorluk mesleğini sürdürdü. "Martı", 1896'da ilk defa sahnelendiğinde olumsuz tepkilerle karşılaştı. Ertesi yıl tüberküloz teşhisi konan Çehov, Avrupa'da istirahat etti. Bir sonraki yıl Yalta'ya döndü ve buradan bir arsa aldı. "Vanya Dayı", Moskova Sanat Tiyatrosu'nda 1899'da sahnelendi, aynı yıl annesi ve kız kardeşiyle Yalta'daki yeni evine taşındı. 1898'de tanıştığı aktris Olga Knipper ile 1901 yılında küçük bir merasimle evlendiler. Bu yıl "Üç Kız Kardeş", Moskova Sanat Tiyatrosu'na sahnelendi. Ertesi yıl sağlığı kötüleşmeye başladı. Tamamladığı son oyunu "Vişne Bahçesi"nin ilk gösteriminin yalnız üçüncü perdesine katılabildi. İyileşmek için gittiği Badenweiler'de hayata gözlerini yumdu. Eşi Knipper'e söylediği "Şampanya içmeyi uzun zaman oldu" meşhur son sözleri olmuştur. Naaşı Novodeviçi Mezarlığı'na defnedildi. Hayata ve yazarlığa bakışını kendisi şöyle özetlemiştir: "Kısa ömrümde insanın erişebildiği her şeyi kucaklamak istiyorum. Konuşmak, okumak; dev bir fabrikada elime çekiç almak; denizi seyretmek, tarla sürmek. Nevski Bulvarı'nda, uçsuz bucaksız tarlalarda, okyanusta –hayal gücümün beni göttürdüğü her yerde– bir başıma yürümek istiyorum."

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	11
ÖNSÖZ	
ÇEHOV VE RUSYASI / EMMA POLOTSKAYA	19

Kunduracı ile İblis

<i>Adsız Öykü</i>	33
<i>Uyumak İstiyorum</i>	39
<i>Bozkır</i>	47
<i>Işıklar</i>	161
<i>Tatsız Bir Olay</i>	205
<i>Güzeller</i>	227
<i>H. M . Prjevalski</i>	237
<i>Bir Yaş Günü</i>	241

Dilenciligimiz	279
Kunduracı ile İblis	283
Bahis	291
Prenses	299
Öylesine Bir Öykü	313
Edebiyat Öğretmeni	377
Bunalım	405
SONSÖZ	
ÇEHOV VE TOLSTOY FELSEFESİ / DONALD RAYFIELD	431
ÖYKÜLERE DAİR KÜNYE BİLGİLERİ	447

АНТОНЪ ЧЕХОВЪ

ХМУРЫЕ ЛЮДИ

РАЗСКАЗЫ

ИЗДАНИЕ ВТОРОЕ

С.-ПЕТЕРБУРГЪ
ИЗДАНИЕ А. С. СУВОРЪ
1890

- "Öylesine Bir Öykü", "Tatsız Bir Olay", "Prenses", "Uyumak İstiyorum" ve "Bunalım" öykülerinin de içinde yer aldığı 1890 yılında yayımlanan *Kasvetli İnsanlar* adlı derlemenin kapağı.
- 1889'da *Severniy Vestnik* (Kuzey Habercisi) dergisinde yayımlanan "Öylesine Bir Öykü"nün ilk sayfası.
- "Bahis" öyküsünün "Skazka" (Peri Masal) adıyla ilk kez yayımlandığı *Novoye Vremya* (Yeni Zaman) dergisi.

СКАЗКА.

Была темная, осенняя ночь. Старый банкир ходил у себя в кабинетъ изъ угла въ уголъ и предавался отчаянію...

Онъ вспоминалъ, какъ пятнадцать лѣтъ тому назадъ, осенью онъ давалъ вечеръ. На этомъ вечерѣ было много умныхъ людей и велся интересные разговоры. Между прочимъ, слышалъ онъ о смертной казни. Говорили, что было не мало учениковъ въ большинствѣ изъ нихъ находились устарѣвшіе, но пригодныя для жизни. По ихъ мнѣнію, было бы полезно заключить

СКУЧНАЯ ИСТОРІЯ.

(Изъ записокъ стараго человека).

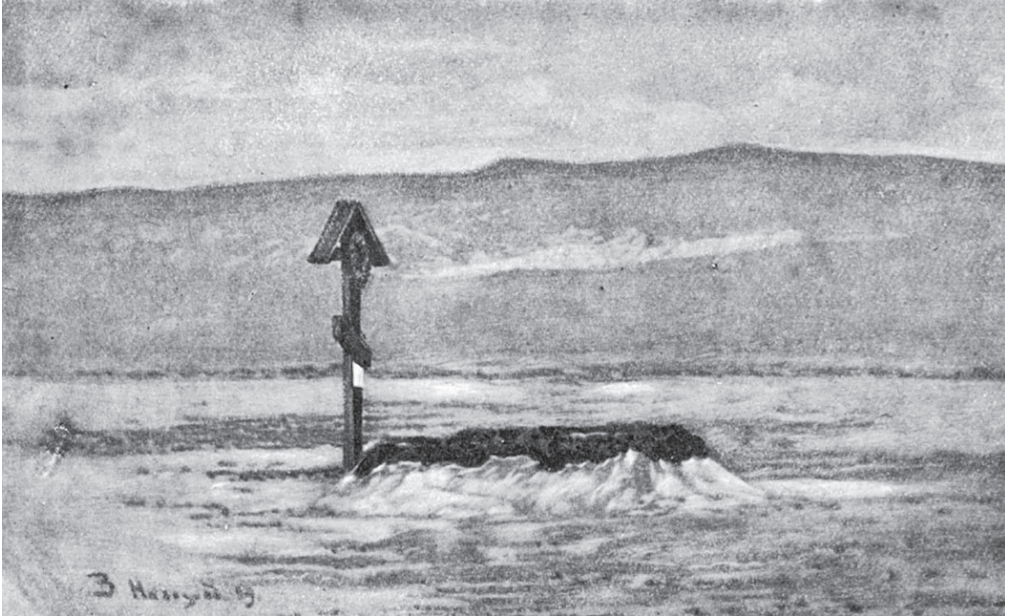
I.

Есть въ Россіи заслуженный профессоръ Николай Степановичъ такой-то, тайный совѣтникъ и кавалеръ, у него такъ много русскихъ и иностранныхъ орденовъ, что когда ему приходится называть ихъ, то студенты величаютъ его иконоглаголомъ. Знаю послѣднія 25—30 лѣтъ въ Россіи нѣтъ и не было такого знаменитаго ученаго, съ которымъ онъ не былъ-бы коротко знакомъ. Теперь дружитъ онъ не съ князьями, если говорить о прошломъ, то знаменитыя фамиліи его ставили дружей завалачиваются такими именами, какъ Чернышевъ, Кавелинъ и позвъ Николаевъ, даряще его самой искренней и теплой дружбой. Онъ состоитъ членомъ всѣхъ русскихъ и трехъ иностранныхъ университетовъ. И прочее, и прочее. Все это и многое, что еще можно было-бы сказать, составляетъ то, что называется мнѣншемъ.

Это мое имя популярно. Въ Россіи оно известно каждому грамотному человеку, а за границей оно упоминается въ кафедрѣ съ прибавкою известнаго и почетнаго. Принадлежитъ оно къ числу тѣхъ немногихъ счастливыхъ именъ, бранить которыхъ нѣтъ упоминать ихъ всю, въ публикѣ и въ печати считается при знакомомъ дурного тона. Такъ это и должно быть. Въдѣ съ мнѣншемъ тѣмъ славно понятіе о человекѣ знаменитомъ, богато одаренномъ и несомнѣнно полезномъ. Я трудящійся и знаменитый, какъ верблюдъ, а это важно, и талантливый, а это еще

- H. M . Prjevalski'nin fotoğrafı (solda) ve mezarını gösteren bir çizim (altta).
- 19. yüzyılın ikinci yarısından Petersburg manzaraları, Kolokolnaya Sokağı (sağ üstte) ve Vladimir Katedrali (sağ altta).

Adsız Öykü

(Без заглавия)

5. yüzyılda da güneş şimdiki gibi her gün sabahleyin doğar, akşamleyin de uykuya yatar. Sabahları güneş ışınları çiyile öpüştüğünde toprak yeniden dirilir, hava sevinç çılgınlıkları, coşku ve umutla dolar, akşamları ise her şey sessizleşerek koyu bir karanlığa gömülürdü. Gündüzler gündüzlere, geceler gecelere benzerdi. Arada bir bulutlar toplaşır, gök öfkeyle gürler ya da yolunu şaşırarak bir yıldız gökyüzünden hızla kayar giderdi. Solgun yüzlü bir keşiş koşa koşa manastıra gelir, keşiş kardeşlerine yolda bir kaplan gördüğünü anlatırdı, işte bütün değişiklik buydu. Bunun dışında gündüz gündüzün, gece gecenin aynıydı.

Keşişler durmadan çalışır, Tanrı'ya dua ederlerdi. Başkeşiş ise bir yandan Latince şiirler yazarken bir yandan da org çalıp kutsal müzik bestelerdi. Bu olağanüstü aksakalın inanılmaz yetenekleri vardı. Orgu öyle güzel çalardı ki, en yaşlı keşişler bile kulakları epey sağır olduğu halde nefis müziğin ezgileri hücrelerine ulaşınca gözyaşlarını tutamazlardı. Başkeşiş en olağan şeylerden, diyelim ağaçlardan, hayvanlardan, denizden söz ettiğinde keşişler onu dinlerken ya coşkuyla gülümser ya da hüngür hüngür ağlardı. Sanırdınız ki, organ telleri gibi onların gönül telleri de titreşiyor. Başkeşiş öfkelenirken, karşı ko-

nulmaz bir sevince kapıldığında ya da çok korkunç, çok yüce bir şeyden söz etmeye başladığında tutkulu bir esin (ilham) sarardı tüm benliğini; gözlerinde yaşlar ışıldar, yüzü pembeleşir, sesi gürleşirdi. O zaman onu dinleyen keşişler yaşlı pirlirinin esinlenmesinin onların ruhlarını da tutsak ettiğini hissederdiler. Böyle olağandışı, görkemli dakikalarda yüce ihtiyarın onların üzerindeki etkisi sınırsızmış gibi gözükürdü. Manastırdaki keşişlere, “Denize atın kendinizi!” dese gözlerini kırpmadan yerine getirirlerdi pirlirinin buyruğunu.

Onun ulu Tanrı’yı, yeri, göğü övdüğü müziği, sesi, şiirleri keşişler için sürekli sevinç kaynağını oluştururdu. Ama öyle günler olurdu ki, yaşamın tekdüzeliği içinde ağaçlar, çiçekler, birbirini kovalayan mevsimler, denizlerin gümbürtüsü can sıkıntısı verirdi onlara, kuş sesleri tatsız gelmeye başlardı. İşte böyle günlerde yaşlı pirin yetenekleri onları ekmek yer gibi doyurur, su içer gibi kandırırdı...

Böylece aradan yirmi-otuz yıl aktı gitti. Günün günden, gecenin gecedene hiç farkı yoktu. Manastırın kapısının önünden yaban hayvanlarından, yırtıcı kuşlardan başka kimse gelip geçmiyordu.

En yakın kasaba ya da köy çok çok uzaklardaydı; oradan manastıra, manastırdan oraya gitmek için insanın çölde en azından yüz fersah yürümesi gerekirdi. Çölü aşmak isteyen biri ya yaşamaktan nefret etmiş olmalı ya bile bile ölümü göze alarak gömüte girer gibi çöle salmalıydı kendini.

İşte bu yüzden bir gece manastırın kapısını yabancı bir adam çaldığı zaman keşişler son derece şaşırıldılar. Adam uzak kentlerden birinden gelmişti; üstelik yaşamayı seven, sıradan günahlılardan biriydi. Manastırdan içeri girer girmez başkeşişin dua okuyup onu kutsamasını istemek yerine kendisine şarap ve yemek vermelerini söyledi. Böyle uzak bir kentten nasıl olup da yolunun çöle düştüğünü sormaları üzerine uzun bir avcılık öyküsü anlatmaya başladı. Sözde ava çıkmış, geçtiği yerlerde içkiyi fazla kaçırıp yolunu şaşırarak ta buralara kadar gelmişti... Kendisine keşiş olmasını, böylece ruhunu kurtarmasını önerdikleri zaman ise gülererek, “Ben sizlere yoldaş olamam!” diye karşılık verdi.

Karnımı doyurup bir güzel kafayı çektikten sonra anlattıklarımı ilgiyle dinleyen keşişlere döndü, onları suçlarcasına başını salladı.

“Ey rahipler, sizler burada ne yaptığımızı sanıyorsunuz? Bana kalırsa yiyip içmekten başka hiçbir şey yaptığımız yok. İnsanoglunun ruhu kötülüklerden böyle mi kurtulur? Siz burada huzur içinde yer içer, mutluluk hayalleri kurarken dış dünyada din kardeşleriniz boş yere yok olup gidiyor, sonunda cehennemini boyluyorlar. Bir bölümü açlıktan kırılıyor, bir bölümü de altınlarını nereye harcayacaklarını bilemedikleri için, işrete dalarak, bala saplanan sinekler gibi geberip gidiyorlar; insanlarda ne inanç kalmış ne de gerçeklik duygusu! Peki, onları kurtarmak kimin işi? Doğru yolu onlara kim gösterecek? Sabahtan akşama dek içki içen benim gibi biri mi? Ulu Tanrı dört duvar arasında oturup kılınızı kıpırdatmayasınız diye mi sizlere derin bir inanç, dingin bir ruh, seven bir yürek verdi?”

Kentli adamın sarhoşluğuna sığınarak söylediği bu cüretli sözler saygı sınırlarını aşyordu, gelgelelim başkeşişi garip bir biçimde etkilemişti. Keşişleriyle şöyle bir bakıştıktan sonra sapsarı bir yüzle onlara dedi ki:

“Kardeşlerim, adam doğru söylüyor! Gerçekten dışarıdaki din kardeşlerimiz akılsızlıkları, zayıflıkları yüzünden günaha giriyor, inançsızlık içinde yok olup gidiyorlar. Bizler de sanki hiçbirimizi ilgilendirmiyormuş gibi kılımızı kıpırdatmadan oturuyoruz. Bu duruma göre ben niçin onların arasına girip unuttukları İsa’yı kafalarına sokmayayım?”

Ertesi gün bastonunu aldı, keşiş kardeşleriyle uğurlaştı, yabancının geldiği kentin yolunu tuttu. Keşişler ise onun müziğinden, konuşmalarından, şiirlerinden yoksun, manastırda kendi başlarına kaldılar.

Aradan bir ay geçti, iki ay geçti, başkeşişi çok özlediler, ama ondan hiç haber yoktu. Üçüncü ayın bitiminde bastonunun tanıdık tıkırtısını duydular manastırın kapısında. Bütün keşişler başkanlarını karşılamak üzere kapıya üşüştiler, onu soru yağmuruna tuttular, başkeşiş ise onları sevindirecek yerde acı acı ağlamaya başladı, ama ağzından tek söz çıkmadı. Keşişler baş-

kanlarının iyice yaşlanıp çöktüğünü fark etmişlerdi, yüzünden yorgunluğu yanında derin bir üzüntü okunuyordu; ağlaması, gücendirilmiş bir adamın ağlamasıyla tıpatıp aynıydı.

Bunun üzerine keşişler de ağlamaya başladılar, ona niçin ağladığını, yüzünün niçin asık olduğunu sordular. Ama başkeşiş gene bir şey söylemedi, gidip hücrelerine kapandı. Böylece tam yedi gün bir şey yiyip içmeden kaldı orada; yalnızca org çaldı, hıçkıra hıçkıra ağladığı duyuldu... Keşişler kapısını çalıp üzüntüsünü paylaşmak istediklerini söyledikleri zaman derin bir sessizlikle karşılaştılar.

Sonunda çıktı hücrelerinden...

Bütün keşişleri çevresine topladı; ağlamaklı, öfkeli, üzüntülü bir yüzle son üç ayda başından geçenleri anlatmaya koyuldu. Manastırdan kente kadar geçen yolculuğunu anlatırken sesi sakindi, yüzünde gülücükler oynayıyordu. Uzaktaki kente değin kuşların ötüşünü, derelerin çağılısını dinlemiş, yüreğine tatlı gençlik umutları dolmuş. Tıpkı savaşa giden, utku kazanacağına inanan bir savaşçı gibi hissediyormuş kendini. Böyle hayaller kurup şiirler düzer, marşlar mırıldanırken yolun nasıl bittiğini anlamamış...

Sıra kentte insanlar arasında geçirdiği günleri anlatmaya gelince birden sesi titredi, gözleri öfkeyle parladı. Kente girerken karşılaştığı görüntüyü daha önce ne görmüş ne de böyle bir şeyi aklına getirmiş. Ancak orada bu geçkin yaşında ilk kez şeytanın bunca güçlü, insanların ise böylesine zayıf, zavallı olduklarını görüp şaşakalmış. Şu bahtsız rastlantıya bakın ki, ilk karşılaştığı yer ahlâksızlık yuvası bir evmiş. Buraya bol paralı elli kadar adam dolmuş, ölçsüz biçimde yiyip içerek eğleniyorlarmış. Şaraptan kafaları dumanlandıktan sonra şarkılar, türküler arasında öyle iğrenç sözler söylemeye başlamışlar ki, Tanrı'dan korkan bir insan bu sözleri ağzına almaya çekinirmiş. Sınırsız derecede mutlu, atak, akıllarına eseni yapan bu sarhoşların şeytandan da, ölümden de korktukları yokmuş. Canlarının çektiğini ele geçirmeye çalışıyor, şehvetleri onları nereye sürüklerse oraya koşuyorlarmış. Üzerinden altın rengi zerrelere uçan kehribar duruluğundaki şarapları öylesine lezzetli ve güzel ko-

kuluymuş ki, içenler bir daha içmek ister, yüzlerinde mutlu gülücükler oynasırmiş. İçinde sakladığı şeytanca güzelliğı biliyormuş gibi neşeli kıvılcımlar saçan şarap, onu içenlerin yüzündeki gülücüklere gülücükle karşılık veriyormuş sanki...

Başkeşiş kızgınlığı gittikçe artarak, öfkesinden ağlayarak gördüklerini anlatmayı sürdürüyordu; işrete dalan bu insanlar ortaya bir masa koymuşlar, üzerine de yarı çıplak bir kadın çıkarmışlar. Böylesine güzel, böylesine büyüleyici bir kadını tasavvur etmek, onun gibisine rastlamak çok zormuş. Uzun saçlı, kara gözlü, kara kaşlı, etli dudaklı, esmer tenli kadın kar gibi beyaz dişlerini göstererek, "Görüyorsunuz, ben ne kadar güzelim, ne kadar cesurum!" dercesine utanmazca, küstahça gülümsemekteymiş. Kadının giydiğı atlaslar, ipekliler güzelliğini örtmek istercesine omuzlarından aşağı dökülüyormuş, ama güzellik kolay kolay gizlenemeyeceğı için bahar toprağının altından fıskıran körpe yeşillikler gibi onun gençliği, güzelliğı de giysilerinin kıvrımları arasından kendini belli ediyormuş. İşte utanmaz kadın böyle gülümseyerek şarap içip şarkı söylerken her isteyene de kendini verirmiş...

Yaşlı başkeşiş iffetsiz kadını bırakıp öfkeyle ellerini sallayarak at yarışlarını, boğa güreşlerini, tiyatroları, çıplak kadın resimlerinin çizildiğı, çamurdan heykellerin yapıldığı sanatçı işliklerini dile getirmeye başladı. Kendinden geçercesine, orgunun görünmez tellerine vururcasına, coşkuyla, gördüklerini ballandıra ballandıra anlatıyordu; keşişler ise donakalmış bir durumda onun anlattıklarını can kulağıyla dinliyor, heyecandan solukları kesiliyordu. Başkeşiş böylece haramın çekiciliğini, şeytanın etkisinin baş döndürücülüğünü, onlara yasak kadın bedeninin büyüleyiciliğini bir bir ortaya döktükten sonra iblisi lanetleyerek hücrelerine çekildi, kapısını sımsıkı kapattı.

Ertesi gün hücrelerinden çıktığında manastırda tek keşiş kalmamıştı. Hepsi kaçıp uzak kente gitmişlerdi.

